

Kultur / **Bøger**

Teknikken som værn mod patos

Foto: Lærke Posselt.

ANMELDELSE / 23.02.16

Peder Frederik Jensens 'Vold' er et ambitiøst essayistisk romanværk, der iværksætter forfatterens sproglige præcision i politisk øjemed

Elisabeth Skou Pedersen

Forlaget Samleren sælger Peder Frederik Jensens nye bog *Vold* som en roman, men jeg er mere tilbøjelig til at læse den som et langt essay, eller måske endda en udvidet poetik. Det er et ambitiøst værk, der med volden (fysisk, psykisk, politisk) som fælles referenceramme favner både små, intime historier om familiefejder og kærlighed og store historier om folkevandring og folkedrab. Scenen veksler eklektisk, men smidigt, mellem Vestafrika og Vesterbro med afstikkere til Balkan og Sydamerika, ligesom stilen spænder over både dagbog, dialog og filosofiske passager.

Bogen er ikke poetik på den indadvendte, selvundersøgende måde, selvom hovedpersonen Simon uden tvivl er forfatterens alterego, der også er optaget af familie, kærester og reproduktion. Snarere må *Vold* betragtes som Jensens forsøg på at besvare sit eget kald til en mere »verdensvendt« litteratur, som han efterspurgte i en [Information-kronik sidste forår](#). Kronikken vakte en del debat, om end ikke af Høegske dimensioner – selvom argumentet i og for sig var beslægtet, frataget den skingre misogyni.

Når det overhovedet er interessant at bemærke ligheden mellem forfatter og romankarakter, er det fordi man i dén grad genkender kronikøren Peder Frederik Jensen i *Vold*. Visse passager er direkte sammenfaldende med hans journalistiske skrivelser, når blot man udskifter forfatterens 'jeg' med romankarakterens navn. Og mod slut bliver man til tider i tvivl, om der stadig tales i tredjeperson, når Simons monologer strækker sig hen over siderne med både stærke holdninger og genfortælling af intime erindringer. Hvorfor den anstrengelse for at distancere sig fra teksten, kunne man spørge? I sidste ende er grebet heldigvis en styrke, fordi romanen dermed får mulighed for at stille spørgsmålstejn ved sine egne politiske tolkninger og essayistiske visioner. En anden stemme kommer ind: kærestens, der ind i mellem skælder ham ud for at generalisere, at være en 'mentaldiktator', når Simon selv udøver den kassetænkning, han kritiserer andre for.

I et fly på vej hjem fra Marrakesh får Simon et angstanfald. Roen finder han igen ved at »tænke teknisk« og fortælle sin kæreste i detaljer om bolte og møtrikker. Han genfinder de tabte dimensioner ved at fokusere på det konkrete, den faste virkelighed. At Peder Frederik Jensen ikke bare er forfatter, men også bådebygger, er mere end bare en pudsigt del af hans brand. Der er en poetik i det tekniske, i håndværket, som passagen i flyet afslører: det tekniske sprog kræver enorm præcision i sin navngivning af verden, og fører dermed sproget hen mod det konkrete, det virkelige. Den sans afspejler sig hos Jensen i et vildt og bredt ordforråd, der møder en fint afstemt metaforisk sans. Nogle af de smukkeste passager falder i første del, som er rejsedagbøger i jegform, hvor sproget næsten bliver transparent, så tydeligt træder scenerne frem:

»Da vi nærmede os byen, dukkede der pludselig bål frem i vejsiderne langs de flade, lave bygninger. Det vil sige: Vi kørte i fuldkommen mørke, og med ét sprang små, lysende kegler frem et stykke foran bilen. Keglerne voksede og blev til ild, og i skæret fra ilden kunne man se rette linjer, der viste sig at være bygninger. Omkring bygningerne kunne man se bevægelse, mennesker, og med et forstod jeg, at det var en by, at vi ankom ud af mørket til et befolket sted.«

Peder Frederik Jensens præcise stil synes at ville demonstrere, hvor tæt sproget kan komme på en virkelighed, men også, hvordan sproget hele tiden vipper over i det metaforiske når det er allermest konkret: som da fortælleren deler et ønskeben med en Darfur-veteran i Mauretanien og den fremmede sidder tilbage med en »bentunge«. Det er et lille ord, en sidebemærkning, men der er mange af den slags betegnelser i bogen, der indfanger objekter, sansninger og stemninger med ekstrem præcision, samtidig med, at de sætter sproget i bevægelse.

Den detaljesans er med til at gøre *Vold* til en så vellykket essay- og rejseroman: Jensen modstiller effektivt de store linjer og det private liv, den abstrakte idé og den konkrete sansning. Tonen er indigneret, men klar og fattet – det er absolut en force, at stilen ikke spejler den vold, der skildres og diskuteres. Volden er konkret, naturligvis: den findes i det autonome miljø, hvor den unge Simon slog sine folder, og den findes som overfald, krig og mord ude i verden. Men den er også strukturel og politisk. En af de mest gennemførte pointer i bogen er dissektionen af det hykleri, der ligger i at give andre skylden både for sin egen offerposition og den smerte, man påfører andre: hvad end det er religionen eller de gamle kolonimagter. Ligeså hyklerisk er det at »købe aflad« for en skyld, man ikke selv kan håndtere. Overgrebet indspindes igen og igen i simplificerende fortællinger om »ondskab« versus uskyld, som Simon flere gange pointerer, eksempelvis da han besøger en slaveudskibningsø i Senegal:

»Man kunne forestille sig, at de her patosbrønde, der ligger rundtomkring i verden, tjener blindheden og passiverer mennesket, får os til at føle, at vi med vores besøg har gjort noget, har forholdt os til den brutalitet, der aldrig forsvinder. De tjener måske en historie, der indrammer skyldproblematikken, fastholder et udsagn om ondskab, der er banalt og overfladisk, der ikke ser sin samtid for eksempel.«

Disse fortællinger vedbliver at være Afrikas problem, fordi Vesten har annekteret både sine mareridtsbilleder og sin skyldfølelse på 'det mørke kontinent'. Her bliver *Vold* del af en større diskussion om Afrika som metaforisk rum, der trækker lange tråde rundt omkring i litteraturhistorien. Joseph Conrads kanoniske *Heart of Darkness* (1899) er nok det mest almindelige referencepunkt: når Conrad beretter om rejsen ind i det ukendte Afrika som en rejse ind i sindets afkroge, er det så en udstilling af den hvide mands projektioner, eller simpelthen en racistisk skildring, der gør det fremmede til symbol i stedet for virkelighed? Som Simon (og [Peder](#)) så klart påpeger, er det ligeså racistisk at caste Afrika som uskyldens kontinent, som det omvendte – begge dele skygger for en mere kompleks virkelighed, hvor rollerne som voldsmand og offer ikke er helt så lette at fordele. Her går den ellers så politisk korrekte kreative klasse ikke ram forbi – både fordi de »snorler« (snorler! åh, de ord) den coke, der finder vej til

Europa gennem Vestafrika og efterlader kaos i sit spor, og fordi Afrika leverer så levedygtigt stof til kunsten og fantasien:

»Så er der fast arbejde til alle os, der lever af at tale, skrive, filmatisere, dokumentere og radere det forfærdelige, det voldelige, det skræmmende og alt det, der ikke virker. Måske er dét i virkeligheden Afrikas største ressource. Den eneste, de ikke bare kan udlicitere eller sælge til kineserne. Det eneste, de virkelig har for sig selv.

Mørkets Hjerter Inc.«

Vold rejser vigtige spørgsmål i dagens Danmark, hvor vi mangler et sprog til at forvalte både den historiske vold, vi selv har udøvet, og den terror, vi frygter at blive ofre for. Den udbredte brug af begreber om det gode og det onde, mørket og lyset, f.eks. hos politikerne i tiden efter angrebet på Krudttønden, er en måde at udglatte det virkelig uhyggelige: at volden er kompleks, socialt bestemt og ind i mellem også tilfældig. Bogen kan ikke reduceres til denne pointe, men den kan blive en vigtig stemme i en debat, hvor der er stor brug for den sproglige præcision, som Peder Frederik Jensen har sans for.

FAKTA

Peder Frederik
Jensen: *Vold*.
Samleren, 384 sider,
299,95 kr.

Peder Frederik Jensen
er uddannet
bådebygger og har
gået på
Forfatterskolen. Han
har bl.a. tidligere
udgivet romanerne
»Her står du« (2007) og
»Læretid« (2012) og
novellesamlingen
»Banedanmark« (2014).

Et udvalg af
forfatterens kronikker i
Information:

»Jeg ønsker mig en
mindre snobbet
romankunst'« April
2015

»Op på båren og
ud« Januar 2015

»Afrika er ikke et land,
vi kan sætte hegn
rundt om« November
2014

»Hvilket vi skal vi
vælge?« Maj 2014